

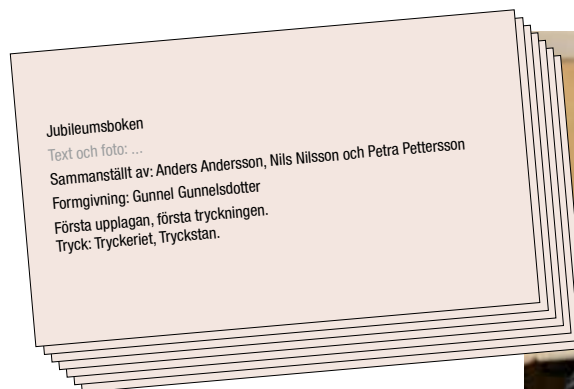
Inte okej att utelämna upphovsmannens namn

– På senare tid har jag märkt att många myndigheter och bolag gärna använder bilder (kan vara både fotografier och teckningar) lite hur som helst utan upphovsmannens tillstånd. Bilderna hamnar på intranätet, i broschyrer etc, säger Jennie Kastberg, Medias juridiska rådgivare.

Båda parter måste tänka på att reglera och ersätta allt eventuellt nyttjande. Vill man kunna använda texter hur som helst ska man ersätta upphovsmannen för det och reglera det. Avtalet i sig behöver inte alltid vara så komplicerat. Det kan exempelvis framgå av en mailkonversation eller liknande. Det beror givetvis på omständigheterna och får avgöras från fall till fall, säger Jennie vidare.

Mediamedlemmen Mikael Svensson, Redaktörstjänst AB, har råkat ut för ett intrång i den ideella rätten, rätten att bli namngiven. Han berättar att han för cirka tio år sedan fick i uppdrag att intervjua och fotografera gamla medarbetare och före detta medarbetare vid ett företag i syfte att företagets historik skulle dokumenteras.

– Hur det skulle användas visste man inte riktigt då, men det skulle vara bra att ha för framtida bruk. Jag gjorde intervjuerna och skrev ut dem som reportage och lämnade till uppdragsgivaren. Några år senare återkom företaget och ville ha ytterligare några intervjuer gjorda, berättar

*Frilansande allmänreportern
Mikael Svenssons namn utelämnades i
en bok som han skrivit och fotograferat
material till.*

Mikael Svensson vidare.

– Jag gör också en informationstidning en gång om året till företaget och vid ett tillfälle föreslog jag att intervjuerna kunde bli en jubileumsbok. 2011 firade företaget jubileum och bestämde då att göra en bok som jag föreslagit. De ville då också ha ytterligare några intervjuer gjorda. Jag gjorde dessa och redigerade också gammalt material för att inte för många saker skulle upprepa sig.

I maj-juni 2011 lämnade Mikael Svensson ifrån sig materialet och väntade på ett utkast på boken. Det dröjde och när Mikael frågade framåt

FOTO: JONATHAN SVENSSON

hösten fick han veta att boken, som främst var tänkt för internt användande och gåva till besökare och kunder, redan tryckt och klar. Detta utan att han blivit informerad.

– **När jag fick se** den tryckta boken fanns inte mitt namn nämnt någonstans. I stället har företaget skrivit att boken är sammanställd av tre personer

Forts. på sid 3.

Läkemedelsverket hotar yttrandefriheten

Inte ägnar väl sig svenska myndigheter åt att inskränka yttrandefriheten? Sådant kan hända i ”banan-republiker”, men inte i Sverige. Men faktum är att konsekvensen av Läkemedelsverkets ingripande mot ett läkemedelsföretags pressmeddelande begränsar företags rätt att informera journalister.

Det hela började den 5 maj 2011 när ett läkemedelsföretag skickade ut ett pressmeddelande under rubriken ”Boehringer Ingelheim har sökt lägre pris för Pradaxa i Sverige”. Publiceringen gjordes på webbtjänsten Mynewsdesk, som helt riktar sig till journalister, och i företagets pressrum. I pressmeddelandet informerar företaget om att det hos den statliga myndigheten TLV, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, ansökt om ett lägre pris för sitt läkemedel Pradaxa. Detta var tidigare godkänt för att förebygga blodproppar efter höft- och knäledsoperationer. Detta är en relativt liten grupp patienter och det beviljade priset var därför relativt högt.

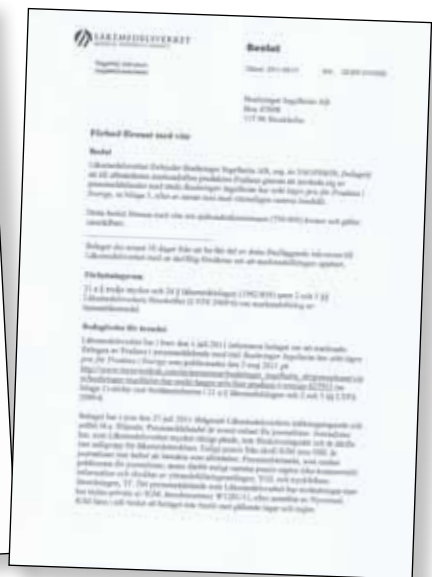
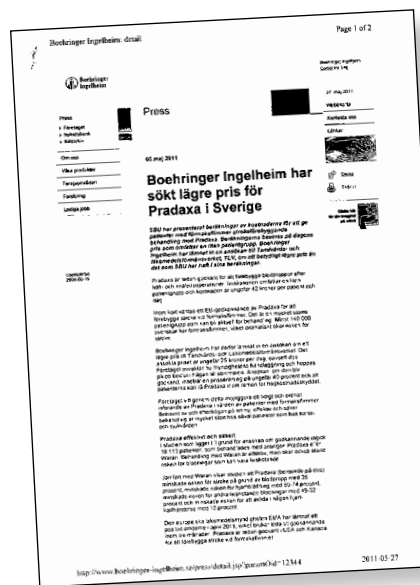
Ett förväntat EU-godkännande om en ny indikation, förebyggande av stroke hos patienter med förmaksflimmer, skulle innebära en betydligt större försäljning. Inför den utökade indikationen ansökte företaget om ett 40 procent lägre pris, något som följer praxis för prissättning av läkemedel som får ett potentiellt större användningsområde.

Sedan beskrivs i pressmeddelandet en studie som ligger till grund för den nya indikationen och att den europeiska läkemedelsmyndigheten EMA i april 2011 lämnat ett förhandsbesked – vilket brukar följas av ett godkännande inom tre månader. Produkten var redan godkänd i USA. I övrigt finns fakta om läkemedlet, förmaksflimmer och stroke.

Sådana pressreleaser om nyheter har jag tidigare i min egenskap av medicinjournalist mottagit i hundratals utan att Läkemedelsverket reagerar.

Förbud mot ett vite om 750 000 kronor

Men inte denna gång. I ett beslut daterat den 21 september 2011 förbjöds Boehringer Ingelheim mot ett vite av 750 000 kronor att använda pressmeddelandet som publicerats eller någon annan text med ”väsentligen samma innehåll”. Den 23 september meddelade företaget att

Läkemedelsverket förbjöd Boehringer Ingelheim att använda sitt pressmeddelande (ovan). Om Läkemedelsverket får rätt kan det få ytterst dramatiska konsekvenser, menar Sten Erik Jensen, föreningen Medias ordförande. Kommer myndigheten då att agera mot liknande pressmeddelanden från läkemedelsföretag? Kommer verket att tillåta pressmeddelanden som refererar vetenskapliga studier publicerad i vetenskapliga tidskrifter? Hur blir det med andra slags pressmeddelanden, undrar han.

pressmeddelandet tagits bort från både Mynewsdesk och företagets pressrum.

Till saken hör att IGM, Informationsgranskningsmannen, som granskar om information/marknadsföring från läkemedelsföretag uppfyller kraven i branschens etiska regelverk, tidigare hade friat pressmeddelandet eftersom det är riktat till journalister och därmed ”är en tryckfrihetsrättsligt skyddad text”.

Boehringer Ingelheim överklagade senare Läkemedelsverkets vitesbeslut till Förvaltningsrätten i Uppsala. Sedan har inget hänt. I början av 2012 gav en handläggare på Förvaltningsrätten beskedet att ärendet var prioriterat och att det troligen skulle avgöras under våren.

Ett drygt år utan avgörande

Men sedan har inget hänt. Något som enligt en artikel i Svensk Farmaci (<http://svenskfarmaci.se/lakemedel/>)

Forts. Läkemedelsverket..., från sid 2.

segdragen-handläggning-irriterar-i-viktig-branschfraga/) irriterar både Läkemedelsverket och företaget.

Eftersom ärendet har stor principiell betydelse är det anmärkningsvärt att Förvaltningsrätten inte på mer än ett år – trots helt andra besked – ännu inte kommit till ett beslut i sakfrågan.

Om Läkemedelsverket får rätt kan det få ytterst dramatiska konsekvenser. Kommer myndigheten då att agera mot liknande pressmeddelanden från läkemedelsföretag? Kommer verket att tillåta pressmeddelanden som refererar vetenskapliga studier publicerad i vetenskapliga tidskrifter? Hur blir det med andra slags pressmeddelanden.

Läkemedelsverket bygger sitt agerande på att definiera journalister som allmänhet och att det därmed är förbjudet att skicka ut information till journalister om receptbelagda läkemedel. I Sverige (liksom EU) råder förbud mot reklam/information för receptbelagda läkemedel riktad till allmänheten.

”Läkemedelsverket har agerat skamligt”

Hösten 2011 förekom en debatt, bland annat i radio-programmet Medierna. Ledande publicister och jurister tolkade beslutet som en inskränkning av yttrandefriheten och kritiserade Läkemedelsverket. Så skrev Thomas Mattsson, chefredaktör på Expressen *”statliga Läkemedelsverket sällar sig till den skammens lista av aktörer som vill få tidningar, radio och tv att inte våga eller vilja eller få publicera vad man anser relevant – det är faktiskt kort och gott just skamligt”*

Rimligen borde Förvaltningsrätten i Uppsala inse att yttrandefriheten inte får angripas av myndigheter och att även läkemedelsföretag har en lagstadgad rätt att informera journalister om sina produkter. Något annat vore en skandal som allvarligt kan rubba synen på Sverige som en rättsstat som värnar yttrandefriheten. Sverige är ju trots allt ingen ”bananrepublik”.

Sten Erik Jensen

FOTO: ANTON JENSEN

**Vi hälsar vår nya medlem
Marcus Landy, Vimmelgruppen,
Farsta, välkommen till
Föreningen Media!**

Forts. Inte okej..., från sid 1.

FOTO: MAX ADOLFFSSON

– På senare tid har jag märkt att många myndigheter och bolag gärna använder bilder lite hur som helst utan upphovsmannens tillstånd, säger Jennie Kastberg, Medias juridiska rådgivare.

som arbetar på företaget, berättar Mikael Svensson vidare.

Eftersom Mikael haft och fortsätter att ha uppdrag för företaget och han anser att han fått skäligt betalt för uppdragen så vill han inte bråka om detta. Det är inte pengar det handlar om betonar han.

– Men det känns konstigt att mitt namn inte nämns någonstans i boken då jag står för allt innehåll. Med tanke på att en arbetsgrupp på företaget ställer sig bakom boken har de mer eller mindre tagit åt sig äran för mitt jobb.

Och jag kan inte använda boken som referensmaterial då jag inte är omnämnd någonstans. Jag kan till viss del förstå att företag som inte är i förlags- eller journalistbranschen har dålig koll på den ideella upphovsrätten, men i det här fallet tycker jag ändå det är uppenbart att mitt namn borde nämnts någonstans. När lokaltidningen skrev om boken nämnde dock företagets talesperson mitt namn, att jag hjälpt till med att intervjua och skriva texter.

Vad är det då som gäller kring upphovsrätten i ett fall som Mikael? Är det okej att göra så här så länge företaget har betalat för jobbet?

– Den del av upphovsrätten som kan överlåtas är den ekonomiska rätten, till skillnad från den ideella rätten. Den ideella rätten är rätten att bli namngiven. Den kan endast upphovsmannen efterge. Det bestämmer inte, i det här fallet, företaget över. De har således begått ett intrång i Mikael's rätt genom att inte namnge honom, säger Jennie Kastberg.

– Vi har även frågan om hur företaget får använda materialet. Nu får man förstå att Mikael överlät rätten att använda text och bilder i en bok till företaget. Det är annars vanligt att uppdragsgivare använder upphovsmännens material (artiklar, bilder etc.) i strid med parternas överenskommelse. Men Mikael har rätten att bli namngiven.

– Hur Mikael ska närma sig uppdragstagaren är svårt att råda om. Det handlar till stor del om relationer. På något sätt måste uppdragsgivaren upplysas om intrånget i den ideella delen av upphovsrätten. Det ger oftast väldigt lite pengar och beror lite på vad de betalat tidigare, upplagan, spridningen etc, avslutar Jennie Kastberg.

Gunnel Olausson

Pusha för din hemsida & dina jobb

Har du en egen sajt får du som medlem i Föreningen Media väldigt gärna synas med din sida på Föreningen Medias webbplats.

Besök foreningenmedia.se och kika in under "Medlemmars hemsidor" som finns i menyn.

Har du gjort ett större jobb, exempelvis kommit ut med en bok eller skrivit ett längre reportage får du gärna pusha för ditt arbete genom ett nyhetsinlägg på Föreningen Medias hemsida.

Välkommen att skicka in några rader till kontakt@foreningenmedia.se om det du vill synas om på foreningenmedia.se!

Patric Lindén

Bengt Nilsson - <http://www.ethnopress.se/>

Bengt Nilsson och Christina Zaar är några av Medias medlemmar som redan har en push för sin hemsida på Medias sajt.

Christina Zaar - <http://www.christinazaar.se/>

Barbro Larson, Mats Lundman och Håkan Borgström puffar för sina senaste alster Medias sajt.

Nytt från Media

Ansvarig utgivare: Sten Erik Jensen
Redaktör: Gunnel Olausson
gunnel.olausson@foreningenmedia.se

Kansli

Föreningen Media, c/o Kansliet,
Enhagslingen 6, 187 40 Täby
08-501 26 800
kontakt@foreningenmedia.se
postgiro 83 177 40-2

Styrelsen

Sten Erik Jensen, ordförande
070-378 96 92
stenerik.jensen@foreningenmedia.se

Elisabeth Sedig, kassör
070-772 26 82
elisabeth.sedig@foreningenmedia.se

Christina Zaar, sekreterare
076 106 56
christina.zaar@foreningenmedia.se

Anki Bengtsson
033-26 06 88
anki.bengtsson@foreningenmedia.se

Kaeth Gardestedt
040-26 95 45
kaeth.gardestedt@foreningenmedia.se

Patric Lindén
073-772 04 71
patric.linden@foreningenmedia.se

Håkan Söderberg
070-548 90 87
hakan.soderberg@foreningenmedia.se

Medias rådgivare

datasupport@foreningenmedia.se
juridik@foreningenmedia.se
ergonomi@foreningenmedia.se